

Hoek Dolhuis- straat-Boogjes

Dordrecht

Een archeologische waarneming tijdens het graven naar een riool

M.C. Dorst

Ruimtelijke Realisatie /
Archeologie

Gemeente Dordrecht
Spuiboulevard 300
Postbus 8
3300 AA Dordrecht
www.dordrecht.nl/archeologie

Dordrecht Ondergronds 74

Hoek Dolhuisstraat -Boogjes, Dordrecht

Een archeologische waarneming bij graaf-
werkzaamheden naar het riool

M.C. Dorst

2016

Gemeente Dordrecht
Stadsontwikkeling/Ruimtelijke Realisatie/Archeologie

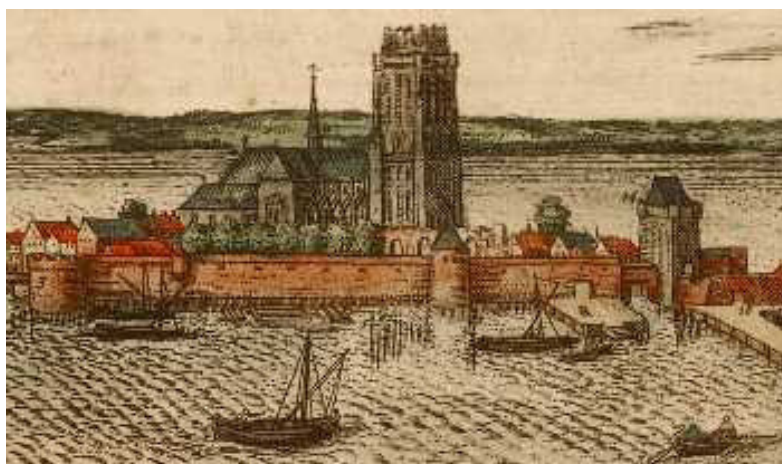

Colofon

ISSN: 1876-2379
Tekst: M.C. Dorst
Inhoudelijke toetsing: J. Hoevenberg
Redactie: J. Hoevenberg
Afbeeldingen: Gemeente Dordrecht, Ruimtelijke Realisatie/Archeologie,
tenzij anders vermeld.
Vormgeving: M.C. Dorst
Drukwerk: Drukkerij RAD
Uitgave: Gemeente Dordrecht, mei 2016

Gemeente Dordrecht
Sector Stadsontwikkeling / Ruimtelijke Realisatie / Team Archeologie
P: Postbus 8, 3300 AA Dordrecht
T: (078) 7708223
E: monarch@dordrecht.nl
W: www.dordrecht.nl/archeologie.nl / www.facebook.com/DordrechtOndergronds

© Gemeente Dordrecht, 2016
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch databestand of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoud

1 Inleiding	5
1.1 Onderzoekskader	5
1.2 Administratieve gegevens	5
2. Gegevens onderzoeksgebied	7
2.1 Plan- en onderzoeksgebied en uitgevoerde werkzaamheden	7
3. Bureauonderzoek	9
3.1 Archeologische verwachting	12
4. Doel en vraagstellingen	13
5. Veldwerk	15
5.1 Methoden	15
5.2 Onderzoekresultaten	15
5.2.1 Bodemopbouw	15
5.2.2 Archeologie	17
6. Conclusies	19
Literatuur	21
Begrippen en afkortingen	23
Bijlage 1: boorbeschrijvingen	25

Een overzicht van de begeleide graafwerkzaamheden op de hoek van de Dolhuisstraat en Boogjes, gezien tegen de gevel van het Dolhuis.

1. Inleiding

In het plangebied 'hoek Dolhuisstraat-Boogjes' zijn graafwerkzaamheden uitgevoerd in het kader van een rioolnieuwingsproject. Deze reikten tot een diepte van 2,5 m – mv en de grootte van de put was circa 3,5x4 m. De graafwerkzaamheden zijn deels archeologisch begeleid en als archeologische waarneming gerapporteerd.

1.1 Onderzoekskader

De onderzoekslocatie is gelegen in de historische binnenstad en was vermoedelijk al vanaf de Late Middeleeuwen bebouwd. De graafwerkzaamheden zijn vergeten aan te melden, maar zouden gezien de diepte onderzoeksplichtig zijn. Tijdens de start van het graven is, na overleg met de initiatiefnemer, besloten de werkzaamheden te begeleiden. Dit document betreft de rapportage van het veldwerk, aangevuld met een bureauonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

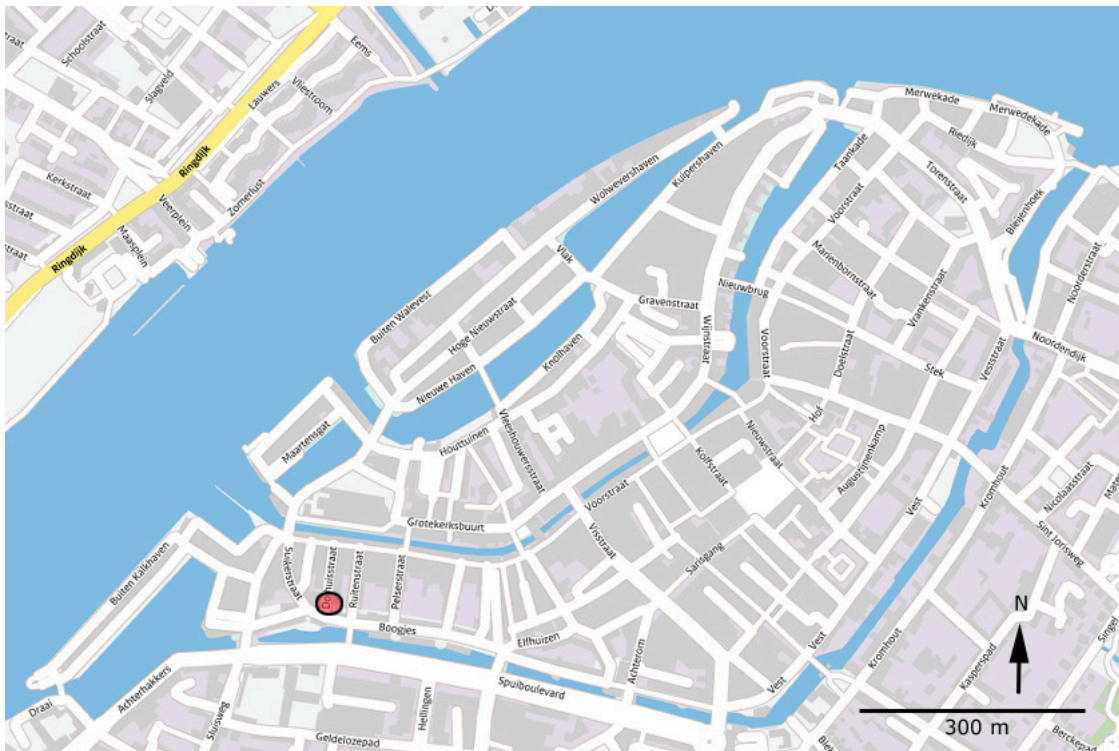
Aard onderzoek:	Bureauonderzoek en archeologische waarneming
Projectcode:	1606
ARCHIS:	Onderzoeksmeldingsnr.: n.v.t. Vondstmeldingsnummer: n.v.t.
Periode:	Middeleeuwen - Nieuwe Tijd
Datum onderzoek:	18 april 2016
Provincie:	Zuid-Holland
Gemeente:	Dordrecht
Wijk:	Historische binnenstad
Straat:	Dolhuisstraat - Boogjes
Kaartblad:	38C
RD coördinaten:	104.25853 / 425.910161
Opdrachtgever:	n.v.t.
Contactpersoon:	n.v.t.
Uitvoerder(s):	Gemeente Dordrecht, Sector Stadsontwikkeling/ Ruimtelijke Realisatie
Afdeling	dhr. M.C. Dorst
Medewerker:	Gemeente Dordrecht
Bevoegde overheid:	dhr. D. Wansink (hoofd Ruimtelijke Ordening, namens B&W)
Autorisatie onderzoek:	mevr. J. Hoevenberg (senior archeoloog)
Autorisatie rapport:	Digitaal: Archief Ruimtelijke Realisatie/Archeologie (www.dordrecht.nl/archeologie) / e-depot Nederlandse Archeologie (http://www.dans.knaw.nl). Analoog: Archief Ruimtelijke Realisatie
Archivering:	

2. Gegevens onderzoeksgebied

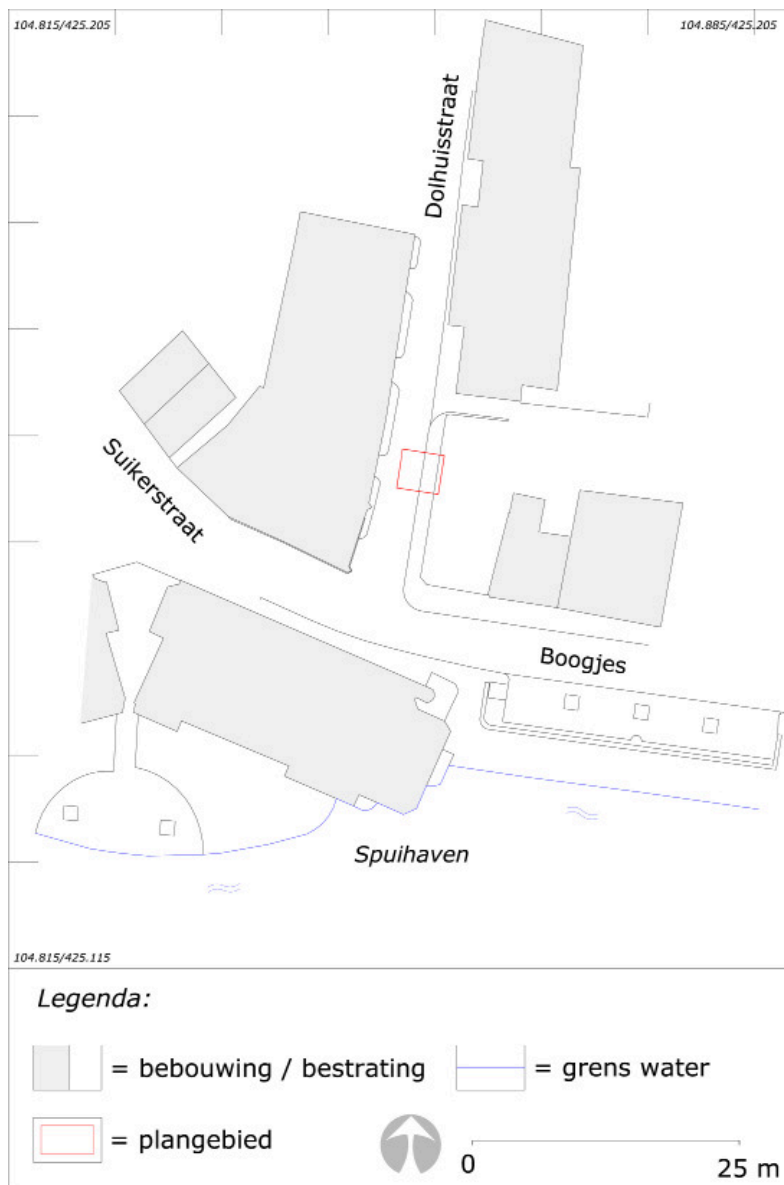
2.1 Plan- en onderzoeksgebied en uitgevoerde werkzaamheden

De onderzoekslocatie is gelegen in de historische binnenstad op de hoek van de Boogjes en Dolhuisstraat (afb. 1 en 2). Op de locatie is de aansluiting met het hoofdriool opgezocht van een aftakking die uitkomt op het pleintje achter de huizen aan de Boogjes. Hier wordt een put ingegraven van waaruit de oude aftakking van een nieuwe coating zal worden voorzien zodat deze weer gebruikt kan worden. De put is gegraven tot op onderkant van het huidige riool; circa 2,5 m – mv. De put had een afmeting van circa 2x2,5 m, maar een kleiner deel hiervan is archeologisch begeleid; het deel in de straat was geheel verstoord en is niet bekeken.

Afb. 1. De locatie van het plangebied in Dordrecht (rood).

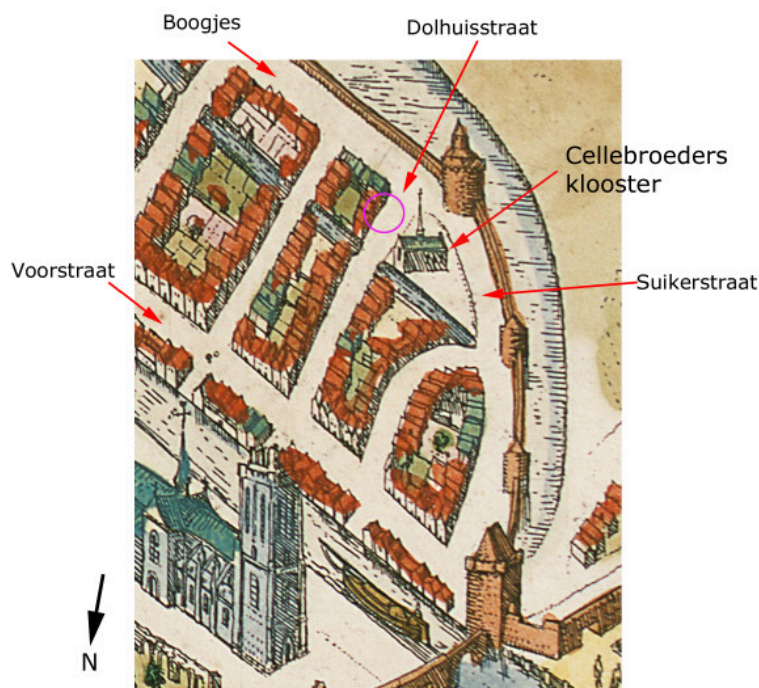

Afb. 2. De locatie van het plangebied in detail (rood).

3. Bureauonderzoek

Het plangebied ligt in de huidige Dolhuisstraat. De oudste vermelding van de straat dateert uit 1388. De oudste naam was *Zwindrechts strate*, die waarschijnlijk is afgeleid van het veer naar Zwijndrecht dat vanaf het einde van de straat vertrok. In de oudste periode zal het veer in de Oude Haven hebben gelegen, namelijk aan de (huidige) Dolhuissteiger (*Zwijndrechtschen steeghert*, 1419). Het vertrekpunt is vermoedelijk in de 15^e eeuw al verplaatst naar het zuidelijke einde van de Dolhuisstraat, namelijk naar het Zwijndrechtse Hoofd (*thoefft affter an die swindrechtse straet*, 1445). De straat was dus al in de 15^e eeuw een verbindingsweg van reizigers van en naar Zwijndrecht.¹ Via de Voorstraat liep men door de straat naar de steiger in de voormalige stadsgracht die direct achter de stadsmuur lag. Vanwege de gemetselde bogen in de stadsmuur werd de straat die langs de muur liep in dit deel ook wel de Boogjes genoemd.

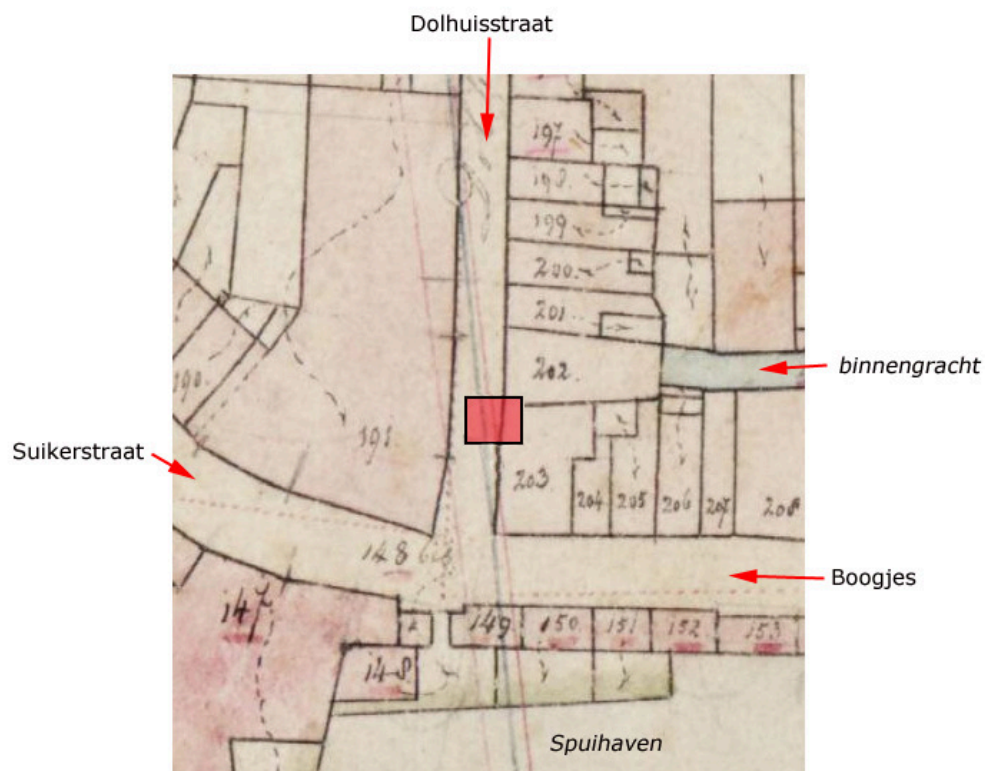
Rond het midden van de 15^e eeuw werd er op de westhoek van de Dolhuisstraat en Boogjes een Cellebroeders (Graubroeders) klooster gesticht en dus veranderde de naam van de straat ook in Cellebroers straetgen of Cellebroers straatken. Na de Reformatie werd het klooster in 1590 in gebruik genomen als logement voor krankzinnigen, een zogenoemd Dolhuis.

Afb. 3. Het gebied rond de huidige Dolhuisstraat weergegeven op een uitsnede van een kaart van Braun & Hogenberg uit 1583. Het plangebied is bij benadering aangegeven in de paarse cirkel, tegenover het Cellebroedersklooster dat aan de ander kant van de Dolhuisstraat lag.

In het plangebied zijn op deze kaart huizen weergegeven. Direct ten noorden ervan liep de binnengracht. Tot ten minste het derde kwart van de 18^e eeuw blijft deze bebouwingssituatie op historische kaarten hetzelfde. Vanaf deze datum vinden er in dit deel van de stad verschillende bouwactiviteiten plaats. In 1776 werd het dolhuis uitgebreid met pakhuizen. Ook in het plangebied heeft toen waarschijnlijk sloop- en nieuwbouw plaatsgevonden. Het gaat om de (in 1985 gesloopte) bebouwing die goed bekend is van kadastrale kaarten en foto's. Aan de hand van de foto's kan opgemaakt worden dat het vermoedelijk om 18^e of 19^e -eeuwse bebouwing gaat. Op de kadastrale kaart van 1832 is deze bebouwing goed te zien (afb. 4).

1 Uit: Baarsel 1992.

Afb. 4. Het plangebied weergegeven op de kadastrale minuut van 1832.

Uit het begin van de 19^e eeuw is er meer bekend over de eigenaren en bestemming van de panden. Een belangrijke persoon is de koopman Jan Hordijk die in dit deel van de stad veel grond en panden in bezit had. Zo had hij het voormalige klooster/dolhuis in bezit, waarin toen een blauwselfabriek gevestigd was. Hier werd door middel van een rosmolen uit kobalt-erts de grondstof blauwsel (verfstof) gewonnen.² Hij kocht ook de panden tegenover het Dolhuis (afb. 4). De panden op de hoek van Dolhuisstraat-Boogjes worden in de kadastrale kaart omschreven als koetshuis (nr. 202), stal (nr. 203) en huis (nr. 204). Het plangebied ligt op de locatie van een pand dat als stal is aangegeven. Hier zullen de paarden van zowel de rosmolen als voor het koetshuis zijn gestald en verzorgd (afb. 5).

² Duinen, A. van & C. Essenboom, 2010.

Afb. 5. De locatie van het plangebied in 1935 en 1979; de hoek Dolhuis – Boogjes. Links: de situatie in 1935 met links het dolhuis/blauwselfabriek/garage en rechts de stal (RAD inventarisnr. 555_14430). In de straat zijn nog paarden te zien; blijkbaar is de stal tot in de 20^e eeuw in gebruik gebleven. Rechts: de situatie in 1979; het achterste pand was het koetshuis en het voorste huis de stal voor de paarden (van de koets) en de rosmolen. Geheel links is de gevel van het voormalige klooster/dolhuis nog te zien (RAD inventarisnr. 552_328549).

Omdat er in de 19^e eeuw ook een loodwitfabriek in het Dolhuis gevestigd was, heeft in de directe omgeving tijdens de stadsvernieuwing in de jaren '80 een bodemsanering plaatsgevonden. Veel van de bebouwing in de Dolhuisstraat, waaronder ook het koetshuis en de stal, zijn in 1980 gesloopt. Hierbij is de ondergrond (plaatselijk) tot circa 1 m – mv geheel vergraven (afb. 6).

Afb. 6. De omgeving van de Boogjes ten tijde van de stadsvernieuwingprojecten in 1985. Op de achtergrond links is het dolhuis te zien. De rode rechthoek geeft de locatie aan van het koetshuis en de stal in het plangebied (RAD inventarisnr. 552_302873). Op de voorgrond is te zien dat er tot circa 1 m – mv is gesloopt en gesaneerd.

Tot op heden is de (oost)hoek Dolhuisstraat – Boogjes onbebouwd gebleven. Het maaiveld is verhard en de locatie doet dienst als parkeerplaats voor fietsen van de bezoekers van de horecagelegenheid die in het Dolhuis gevestigd is. die

3.1 Archeologische verwachting

In het plangebied kunnen resten aanwezig zijn van de funderingen van verschillende fases van bebouwing op de oostelijke hoek Dolhuis – Boogjes. Het kan gaan om (baksteen) bebouwing uit de periode 16^e eeuw – 18^e/19^e eeuw. Het is niet duidelijk tot welke diepte de ondergrond op deze locatie is vergraven tijdens de sloop en sanering in de jaren '80 van de vorige eeuw. van

---

4. Doel en vraagstellingen

Tijdens van het veldwerk zijn renarcheologische resten gedocumenteerd die bij de ontgraving zijn aangetroffen. In de rapportage is de volgende vraagstelling geformuleerd:

1. *Wat is de aard en ouderdom van de aanwezige sporen en vondsten in het onderzoeksgebied?*

5. Veldwerk

5.1 Methoden

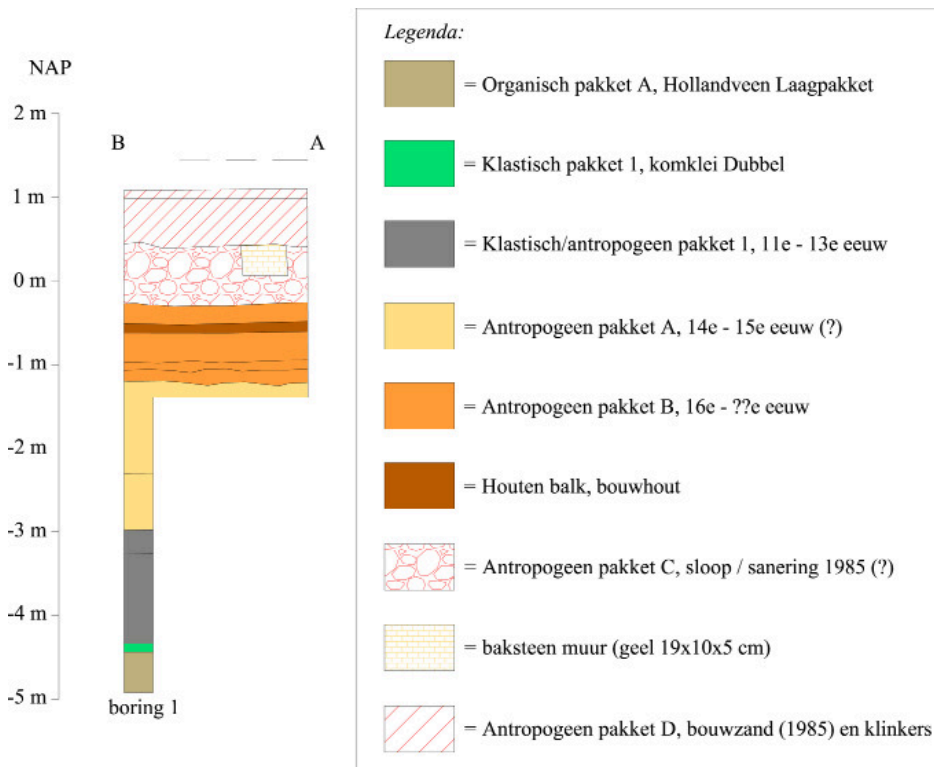
De waarneming heeft plaatsgevonden op 18 april 2016. Er is een muur en houtwerk gedocumenteerd. Van de werkput is een bodemprofiel gedocumenteerd en aanvullend is het diepere bodemtraject door middel van een grondboring vastgelegd. Dit is gedaan met een gutsboor met een diameter van 3 cm.

5.2 Onderzoekresultaten

Als eerste zal de bodemopbouw worden besproken, gevolgd door de archeologische aspecten.

5.2.1 Bodemopbouw

Tot een diepte van 2,5 m – mv is de bodemopbouw in de put (profiel) gedocumenteerd. Vanaf deze diepte is door middel van een grondboring de rest van het bodemprofiel tot in het Hollandveen Laagpakket bekeken. Hieronder volgt, van onder naar boven, een beschrijving van de zeven bodemeenheden die zijn onderscheiden. In afbeelding 7 zijn deze eenheden weergegeven in het profiel A – B.

Afb. 7. Geo-archeologische interpretatie van de bodemopbouw op basis van het zuidprofiel in de werkput en in de grondboring. Voor de ligging van het profiel, zie afb. 8.

Organisch pakket A

De diepst gelegen aangetroffen, natuurlijke afzetting bestaat uit veen. Het veen is mineraalarm en de top is intact aanwezig op 4,44 m – NAP (5,52 m - mv). Organisch pakket A betreft het Hollandveen Laagpakket, dat wordt gerekend tot de Formatie van Nieuwkoop.

Klastisch pakket 1

De top van het veen gaat geleidelijk over in een licht-bruingrijze, siltige en humeuze kleilaag. De top ligt op 4,33 m – NAP (5,41 m – mv) en heeft een dikte van 11 cm.

De afzetting is een komkleiafzetting van, vermoedelijk, de rivier de Thure(drith). Klastisch pakket 1 behoort tot de Formatie van Echteld en dateert uit de periode uit de periode vóór de middeleeuwse bewoning.

Klastisch/antropogeen pakket 1

Op de komklei ligt een pakket zwarte, zeer organische (detritus), licht siiltige klei. In het onderste traject zijn rietresten en een brokje ongebakken klei (mogelijk huttenleem) aanwezig. In het bovenste traject zijn houtresten, (dierlijk) bot en mest aanwezig. De top ligt op 3 m – NAP (4,05 m – mv) en heeft een dikte van 136 cm. Gezien de dikte en aard van het pakket, zal het waarschijnlijk een opgebracht grondpakket zijn. Het zou kunnen zijn verzameld door het uitgraven van een verlande restgeul of het uitbaggeren van een stilstaande rivier. Een duidelijke datering voor het pakket is niet te geven. Het zal met zekerheid dateren uit de periode 11^e eeuw – 13^e eeuw.³ Het kan bijvoorbeeld gaan om grond die is vrijgekomen bij het eventueel (uit)graven van een verlande loop van de Thure(drith), bijvoorbeeld het deel tussen de Visstraat en Leuvebrug, waarvan wel gesuggereerd is dat het in de 14^e eeuw zou zijn gegraven. Het zou een verbinding vormen tussen de Thure(drith) (omgevormd tot haven van de stad) in het oosten en de nieuw (1135-1170) ontstane Oude Maas in het westen. Deze aanname is echter (nog) zeer discutabel. Een andere mogelijkheid is dat het gaat om grond die is vrijgekomen bij het graven van de stadsgracht en dan dateren uit het begin van de 14^e eeuw.

Antropogeen pakket A

Hierop ligt een pakket grijze en bruine klei. Sommige lagen zijn venig en in het onderste traject zijn ook vuile kleilensjes en venige lensjes aanwezig. In alle lagen van dit pakket zijn antropogene indicatoren aanwezig. In de onderste laag zijn mest(laagjes), puntjes keramiek⁴, houtresten en (dierlijk) bot. In de bovenste laag zijn bouwpuintjes, houtjes en een fragmentje grijsbakkend aardewerk aangetroffen. De top van het pakket ligt op 1,19 m – NAP (2,3 m – mv) en heeft een dikte van 178 cm. Het pakket lijkt te zijn ontstaan door zowel het (geleidelijk) dumpen van kleine pakketten huisafval als ook verschillende worpen waarbij dikkere grondlagen zijn opgebracht. Het is niet met zekerheid te zeggen of dit het resultaat is van het ophogen van een bewoond erf of dat er sprake is van een afvaldepositie van bewoonde erven in de nabijheid. Het pakket zou kunnen dateren uit de periode 14^e – 15^e eeuw.

Antropogeen pakket B

Hierop ligt een tweede ophogingspakket. Dit bestaat uit pakket van verschillende lagen lichtgrijze en bruine, zandige klei. Hierin zijn enkele fragmentjes bouwpuin en een fragmentje roodbakkend aardewerk met uitwendig loodglazuur gevonden. Op 0,28 m – NAP (1,59 m – mv) waren twee balken (bouw)hout aanwezig. Het bovenste traject van dit pakket is verstoord door 20^e –eeuwse graafwerkzaamheden. De nog intacte grens van het pakket ligt op 0,28 m – NAP (1,35 m – mv) en heeft een dikte van 92 cm. Het pakket lijkt te zijn opgeworpen voorafgaande aan een bebouwingfase van de locatie. Het pakket dateert mogelijk vanaf de 16^e eeuw.

Antropogeen pakket C

Hierop is een pakket grijs zand met zeer veel bouwpuin aanwezig. Het pakket heeft een vrij losse structuur. De top van het pakket ligt op 0,42 m NAP (0,65 m – mv) en heeft een dikte van circa 70 cm. Waarschijnlijk is deze laag ontstaan tijdens de sloop en bodemsanering die is uitgevoerd in 1985. Er is echter in het pakket wel een (mogelijk 16^e –eeuws) muur- of gootdeel aangetroffen die intact en in-situ aanwezig lijkt te zijn.

Antropogeen pakket D

Het bovenste deel van de bodem bestaat uit een laag grijs bouwzand en een straatverharding van tegels en klinkers. Tezamen heeft het een dikte van 69 cm. Het zandpakket zal zijn aangebracht na de sloop en sanering in 1985.

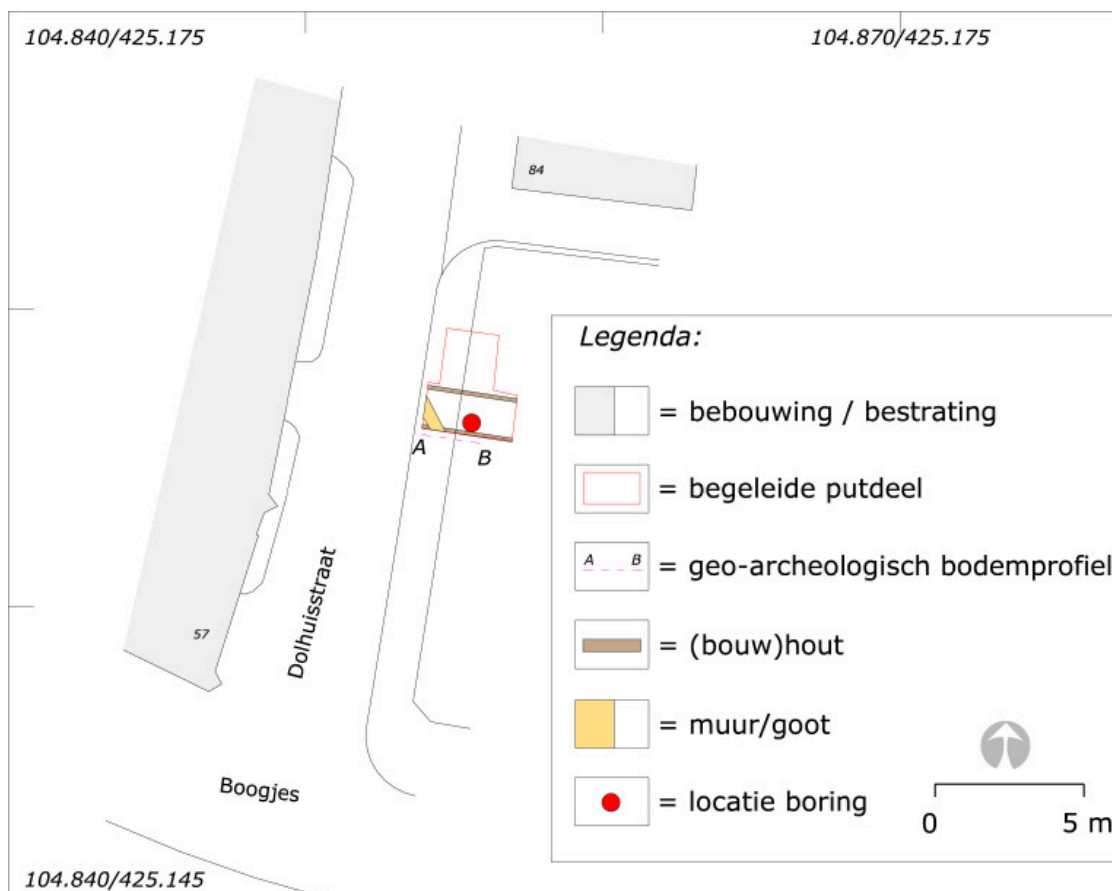
³ Dit is gebaseerd op de oudste, door middel van C14 gedateerde, ophogingspakketten aan de Voorstraat en de Grote Kerk (vanaf 1^e kwart 11^e eeuw) en de oudste, grote stadsuitbreidingen (Elfhuizen, Statenplein) vanaf de tweede helft van de 13^e eeuw.

⁴ Het is onduidelijk of het hier om fragmentjes vaatwerk of bouwmetaal gaat.

5.2.2 Archeologie

Er zijn enkele resten bouwhout en een muurdeel aangetroffen (afb. 8).

Afb. 8. De archeologische sporen die zijn aangetroffen in het begeleide putdeel.

Dieper gelegen zijn op de natuurlijke afzettingen twee grondpakket aanwezig die zijn opgebracht dan wel sterk antropogeen beïnvloedt; klastisch/antropogeen pakket 1 en antropogeen pakket A. Het gaat hierbij (zeer) waarschijnlijk om grondpakketten die zijn opgebracht om de locatie op te hogen. Mogelijk zijn het gestorte afval- en (bagger) grondpakketten die zijn opgebracht over een langduriger periode. Het lijkt hier niet te gaan om ophogingen die zijn opgebracht om de locatie (direct) bouwrijp te maken. Ook waren er in deze periode (tot de 15^e eeuw) waarschijnlijk nog geen bewoonde erven op de locatie aanwezig.

In antropogeen pakket B zijn op 0,28 m – NAP (1,59 m – mv) twee balkjes (bouw)hout aangetroffen (afb. 7 en 8). Dit waren vierkante balkjes van circa 15 cm dik en waren haaks op de Dolhuisstraat georiënteerd. Het is niet duidelijk wat de aard van de constructie was waar deze deel vanuit gemaakt hebben. Vermoedelijk dateert het uit de 16^e eeuw. In het verstoorde bodemtraject tussen 0,65 cm en 1,35 m – mv is een restant van muurwerk aangetroffen (afb. 7 en 8). Deze was aanwezig ter hoogte van de oude, voormalige gevellijn in de Dolhuisstraat, maar het is niet duidelijk of dit een deel was van de oude bebouwing aangezien deze schuin van de straat afliep. Het zou ook een gootrestant kunnen zijn. De muur is gebouwd met gele bakstenen van het formaat 19 x 10 x 5 cm en is mogelijk te dateren in de 16^e eeuw. Er lijkt onder de muur te zijn doorgegraven tijdens de sloop/sanering in 1985. Een andere mogelijkheid is dat het muurdeel niet meer in-situ gelegen is.

---

6. Conclusies

Ten aanzien van de vraagstellingen kan het volgende geconcludeerd worden:

Dieper gelegen is een intact komklei-op-veenlandschap aanwezig. Hierop zijn relatief dikke ophogingspakketten aanwezig. De oudere ophogingen zijn mogelijk alleen afkomstig van het opbrengen van afval en overtollige (bagger)grond. Waarschijnlijk was er gedurende de oudste fase van de stad op deze locatie nog geen bewoning aanwezig. De locatie kan wel voor bepaalde ambachtelijke werkzaamheden of als landbouw-/weidergrond in gebruik zijn geweest. Vermoedelijk is er pas sprake van bewoning vanaf de 15^e eeuw. Het is mogelijk dat het gebied pas actief voor bewoning in gebruik werd genomen vanaf het moment dat het Cellebroedersklooster (midden 15^e eeuw) gebouwd is. Op basis van historisch kaartmateriaal worden bakstenen huizen vanaf de 16^e eeuw verwacht. De aanwezigheid hiervan is op basis van het veldwerk niet met zekerheid vastgesteld. Er is muurwerk aanwezig dat uit deze tijd zou kunnen dateren, maar zeker is het niet. Vanaf de 18^e (of 19^e) eeuw is er op de hoek Dolhuisstraat-Boogjes een groot pakhuis aanwezig. Deze is ook in gebruik geweest als paardenstal voor onder andere het ten noorden aangrenzende koetshuis en de rosmolen die in het voormalige Dolhuis aan de overkant van de straat stond. Ook van deze bebouwing zijn geen resten aangetroffen. De locatie is met zekerheid tot 70 cm – maaiveld geheel vergraven waarbij alle muurresten zijn opgeruimd. Vanaf het huidige maaiveld tot deze diepte is een laag bouwzand aanwezig. Deze begrenst de r, die waarschijnlijk . Hieronder is, tot 135 cm – mv, een zandig puinpakket aanwezig. Dit is vermoedelijk het sloop-/saneringspakket uit 1985. De locatie is dus waarschijnlijk tot deze diepte sterk verstoord. Het is aannemelijk dat alle funderingen tot deze diepte zijn verwijderd, maar mogelijk zijn sommige muurresten nog in de ondergrond aanwezig. Vanaf 135 cm – mv is de bodem intact. Hierin zijn houten bouwresten aanwezig die kunnen dateren uit de 15^e- en 16^e eeuw. De houtresten lijken te licht als fundering voor een huis. Mogelijk gaat het om een ander bouwwerk.

Bevoegde overheid

De bevoegde overheid is de gemeente Dordrecht. Voor vragen over de in dit rapport verwoorde resultaten kan contact opgenomen worden met dhr. M.C. Dorst, senior archeoloog, sector Stadsontwikkeling/afdeling Ruimtelijke Ordening/Archeologie (tel. 078-770 4904).

LITERATUUR

Baarsel, M. van, 1992: Van Aardappelmarkt tot Zwijndrechts veerhoofd: de straatnamen van de historische binnenstad van Dordrecht. Hilversum.

Duinen, A. van & C. Essenboom, 2010: Het Dordtse Dolhuis. *Verhalen van Dordrecht 21*.

Hoevenberg, J., 2014: Archeologisch advies binnenstad gemeente Dordrecht. Locatie: Dolhuisstraat – Boogjes. Gemeente Dordrecht, Stadsontwikkeling, Ruimtelijke Realisatie/ archeologie, adviesnr. *archeologisch advies 14A67*.

Begrippen en afkortingen

antropogeen	Door mensen gemaakt/gedaan/uitgevoerd, i.i.t. natuurlijk
Bergsche Veld	Zoetwatergetijdengebied ten zuiden van de stad Dordrecht, ontstaan na de Sint Elisabethsvloed van 1421 (verwijst naar Geertruidenberg, later Biesbosch genoemd).
brakwaterkokkel	Gidsfossiel voor de afzettingen van de Sint Elisabethsvloed 1421, zeker als deze tweekleppig en in levenshouding wordt aangetroffen. Het gaat om de tweekleppige <i>Cerastoderma glaucum</i> .
crevasse(afzetting)	Oeverwaldoorbraak (rivier) waarbij (opnieuw) zand is afgezet. Door de doorbraak is een afzetting ontstaan met sediment uit de oeverwal. Crevasse-afzettingen zijn hoger gelegen plekken in het landschap.
detritus	Substantie bestaande uit organische resten van planten en dieren.
donk	Rivierduin of natuurlijke verhoging in het landschap
Formatie van Echteld	Afzettingen vanuit rivier
Formatie van Nieuwkoop	Veenpakket (Hollandveen Laagpakket)
Formatie van Naaldwijk	Afzettingen vanuit zee
Grote Waard	De Grote of Hollandsche Waard was een landbouwgebied in Holland, aan de grens met Brabant. De waard ontstond in de 13e eeuw, na afdamming van de Maas bij Heusden en Maasdam en het aanleggen van een ringdijk. De Grote Waard omvatte de gebieden die tegenwoordig bekend staan als het Land van Heusden en Altena, het Eiland van Dordrecht, het oostelijk deel van de Hoeksche Waard en een stukje Noord-Brabant, ongeveer van Heusden tot Moerdijk.
hil/werf/terp	Woonheuvel of kunstmatige door mensen opgeworpen verhoging in het landschap, i.t.t. donk
indicator	Aanwijzing/vondst/voorwerp/object/spoor
inversierug	Oeverwallen en kreekbeddingen klonken gedurende de middeleeuwse ontginningen door hun grovere materiaal minder in dan de slappe, fijne klei ertussen, waardoor ze nu nog als ruggen in het landschap herkenbaar zijn. Deze 'omkering' in het landschap (oorspronkelijk een geul, nu een rug) wordt ook wel inversie (inversieruggen) genoemd.
klastisch	Verweerde/geërodeerde fragmenten van gesteente die zijn afgezet door water en wind
Merwededek	Gelaagd pakket klei- en zandafzettingen vanuit de rivier de Merwede, na de Sint Elisabethsvloed van 1421 (Formatie van Echteld). Specifiek voor het Eiland van Dordrecht.
Sint Elisabethsvloed	Stormvloed waarbij de zeedijk van de Grote Waard bij het dorp Wieldrecht doorbrak en de Grote Waard verdrong, 18-19 november 1421.
AMK	Archeologische Monumenten Kaart

ARCHIS	Archeologisch Informatie Systeem
AWN	Archeologische Werkgemeenschap Nederland
CHA	Cultuur Historische Atlas, provincie Zuid Holland
IKAW	Indicatieve kaart Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
Mv	Maaiveld (loopoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdam Peil (hoogtemaat)
NEN	Nederlandse Norm
PvA	Plan van Aanpak
PvE	Programma van Eisen
RAD	Regionaal Archief Dordrecht
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bijlage 1: boorbeschrijving

Boornr.	laagrens (cm - mv)	aard bovengrens	kleur	grondsoort	bijmenging	bijmengsel	bijmenging overig	inhoud	lithogen. Interpret.	Formatie	Opmerking
1	0	laagrens (cm - mv)	kleur	grondsoort	bijmenging	bijmengsel	bijmenging overig	inhoud	lithogen. Interpret.	Formatie	Opmerking
		bovengrens		klinker		el					straatverharding
	10	antropogeen	grijs	zand					opgebracht		1985
	70	antropogeen	grijs	zand				bouwuin3	sloop/sanering?		1985
	135	antropogeen	lichtgrijs	klei	zand2			iets bouwuin	ophoging		mogelijk 16e eeuw
	205	antropogeen	lichtbruin	klei	zand2				ophoging		
	215	antropogeen	donkerbruin	klei	zand2			bouwuin1, keramiek, houtjes	ophoging		14e -15e eeuw?
	230	antropogeen	bruin	klei	venig			bouwuin1, keramiek	ophoging		14e -15e eeuw?
	338	antropogeen	grijs	klei	venige en vuile kleilensjes			mest(laagjes), bouwuinjies, hout, bot	ophoging		14e -15e eeuw?
	405	antropogeen	zwart	klei	silt3	detritus		hout, bot, mest	ophoging		
	435	antropogeen	zwart	klei	silt3	detritus		rietresten, huttelenleem (?) onderin	ophoging		
	541	antropogeen	lichtbruingrijs	klei	silt2	humus			komatzetting	Echtheid	Thure(drith?)
	552	geleidelijk	roodbruin	veen	mineraalarm				Hollandveen Laagpakket	Nieuwkoop	
einde boring	600										